

ความคาดหวังและความต้องการเนื้อหาสุขภาพของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช Expectation and Need for Health Content of People in Nakhon Si Thammarat Province

ฟารีดา เจาะเอะ^{1*}

FAREEDA JEH-OH^{1*}

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชานิเทศศาสตร์ สำนักวิชาสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

¹ Lecturer at Department of Communication Arts, School of Informatics, Walailak University

* Corresponding author, E-mail: dek_fada@hotmail.com

บทคัดย่อ

การกำหนดสุขภาพที่ดีเป็นวาระแห่งชาติที่รัฐบาลให้ความสำคัญ การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงสุขภาพที่ดี แต่ในระดับท้องถิ่น/ชุมชน พบปัญหาสุขภาพ โรคภัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยขาดการป้องกันและขาดการดูแลเอาใจใส่ ก่อให้เกิด การเจ็บป่วยจนนำไปสู่การสูญเสีย โดยเฉพาะโรคไข้เลือดออกซึ่งเป็นปัญหาสาธารณสุขของไทยมานาน แนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหา ก็คือ การกระจายทุนความรู้เป็นทุนทางสังคมโดยการสร้างเครื่องมือสื่อสาร สำหรับคนในท้องถิ่น ดังนั้น ก่อนเข้าสู่กระบวนการสร้างเครื่องมือสื่อสาร แนวทางสำคัญขั้นตอนหนึ่งคือ การวิจัยสำรวจข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคาดหวังและความต้องการเนื้อหา สุขภาพของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนใน 3 อำเภอ ได้แก่ อ.เมือง อ.ท่าศาลา และ อ.ลานสกา จำนวน 400 ชุด ผลวิจัยที่น่าสนใจ มีดังนี้ 1) ใน ภาพรวมประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความคาดหวังและความต้องการสื่อด้านสุขภาพเกี่ยวกับ ท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด 2) แหล่งข่าวสารในการเข้าถึงข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและความเจ็บป่วย เรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ เจ้าหน้าที่ด้านสุขภาพ คนใกล้ชิด และอินเทอร์เน็ต 3) การให้ความหมายคำ ว่าสุขภาพดี ตรงกับนิยามการสื่อสารสุขภาพเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยคือ การไม่มีโรคเป็นลาภอัน ประเสริฐ ความสมบูรณ์ทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ความปลอดภัย และความสำเร็จสูงสุดใน ชีวิต 4) ลักษณะข้อมูลข่าวสารสุขภาพที่ประชาชนต้องการ คือ การออกกำลังกาย โรคภัยไข้เจ็บ อาหาร และความสวยความงาม ตามลำดับ 5) สื่อด้านสุขภาพที่ประชาชนต้องการใช้ประโยชน์มากที่สุด คือ สื่อ สิ่งพิมพ์

คำสำคัญ: การสื่อสารสุขภาพ, การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย, โรคไข้เลือดออก, นิตยสาร

Abstract

Stipulating an effective well-being is a national agenda which is taken into consideration by the government. Communication is a significant tool in developing knowledge and understanding so that people will be aware of the well-being. However, health problem and disease caused by the lack of protection and attention are still

found in local area and community and bring about illness and loss. Dengue hemorrhagic fever, in particular, has long been Thailand's public health problem. One of the resolutions is expanding the knowledge which is a social capital by creating a communication tool for local people. Therefore, before constructing the communication tool, one of the important processes is to survey the information.

This research is a survey which aims to investigate an expectation and need for health content of people in Nakhon Si Thammarat. The data is collected from a sample drawn from 400 people residing in 3 districts namely Muang, Tha Sala, and Lan Saka. The research findings are as follows: 1) The population as a whole has the expectation and need for local health communication at very good level. 2) The resources enhancing the access to the information on health and illness, ranged from the highest to the lowest, are health officers, intimate friends, and the Internet. 3) Defining of good health resembles the definition of health communication, ordered from the highest to the lowest, consisting of 'health is wealth'; physical, mental, social, and spiritual completeness; and security and the greatest achievement in life. 4) The types of health information the population requires comprise of exercise, disease, food, and beauty. 5) The media that most responds the population's need is print media.

Keywords: Health communication, Research utilization, Dengue hemorrhagic fever, Magazine

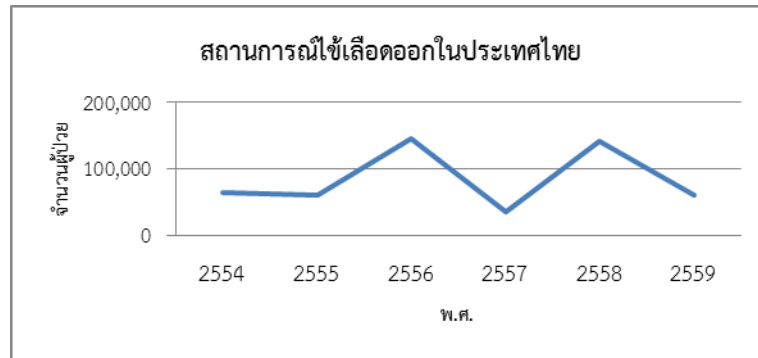
บทนำ

“ไม่มีศีกใดของมวลมนุษย์ที่จะยึดเยื้อยาวนานไปกว่าสงครามกับยุงร้ายอีกแล้ว”

คำกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า มนุษย์ประกาศสงครามกับยุงมานานแสนนาน โดยในแต่ละปีผู้คนจำนวนมากจากทั่วโลกต้องเสียชีวิตจากโรคที่มียุงเป็นพาหะ อาทิ โรคไข้ซิกา โรคชิคุนกุนยา โรคไข้เหลือง โรคมาลาเรียจากปรสิต โรคเท้าช้าง และโรคไข้เลือด

ปัจจุบันโรคไข้เลือดออกคุกคามประชากรร้อยละ 50 ของโลก (ซินเทีย กอร์นีย์, 2559) ที่สำคัญคือยุงเป็นสัตว์ที่เติบโตได้ดีในภูมิภาคเขตร้อน ประกอบกับประเทศไทยเป็นประเทศที่มีลักษณะภูมิอากาศอบอุ่น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของยุงนานาชนิดทั้งยุงลายบ้าน ยุงลายสวน ยุงรำคาญ หรือแม้แต่ยุงก้นปล่อง ซึ่งเป็นปัญหาสาธารณสุขไทย

สำหรับประเทศไทยนับตั้งแต่ปี 2540 อัตราการป่วยและตายจากโรคไข้เลือดออกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และพบว่าภาคใต้มีอัตราการป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกมากกว่าภาคอื่นๆ ของประเทศไทย โดยสามารถพบได้เกือบตลอดทั้งปี แต่จะชุกชุมในช่วงฤดูฝน (จรรยา สุวรรณบำรุง, 2557) ขณะเดียวกันกลับพบผู้ป่วยในกลุ่มผู้ใหญ่มากขึ้น อีกทั้ง จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีปัญหาโรคไข้เลือดออกเป็นลำดับต้นๆ ของภาคใต้ และมีแนวโน้มการระบาดที่ไม่แน่นอน ซึ่งอาจมีการระบาดเกือบทุกปี โดยปี 2540-2552 พบอัตราการป่วยและป่วยตายสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดของกระทรวงสาธารณสุข (จรรยา สุวรรณบำรุง และคณะ, 2558) และจากข้อมูลสถานการณ์ไข้เลือดออก ปี 2554-2559 ของสำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค (2559) พบว่า โรคไข้เลือดออกมีแนวโน้มการระบาดในลักษณะแบบปีเว้นปี

ภาพประกอบที่ 1 สถิติสถานการณ์ไข้เลือดออกในประเทศไทย ปี 2554-2559

การกำหนดสุขภาวะที่ดีเป็นวาระแห่งชาติที่รัฐบาลให้ความสำคัญมาโดยตลอด และยังเป็นนโยบายเน้นยุทธศาสตร์การยกระดับคุณภาพบริการด้านสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชนของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี (ผู้จัดการออนไลน์, 2558) รวมถึงการสร้างประเด็น กระแสข่าว การจัดกิจกรรมรณรงค์จากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยใช้ “การสื่อสาร” เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงสุขภาวะที่ดี โดยจะเห็นได้ชัดเจนเป็นระยะๆ จากการนำเสนอข้อมูลข่าวสารในรูปแบบต่างๆ ของสื่อมวลชนจากส่วนกลาง อย่างไรก็ตามในระดับท้องถิ่น/ชุมชนพบปัญหาสุขภาพ โรคภัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยขาดการป้องกันและขาดการดูแลเอาใจใส่ ก่อให้เกิดการเจ็บป่วยจนนำไปสู่การสูญเสีย โดยเฉพาะ “โรคไข้เลือดออก” ขณะที่ข่าวการป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกขึ้นวิกฤตกระทั่งเสียชีวิตของคุณ ทฤษฎี สหวงศ์ (ปอ) ดารานักแสดง ทำให้สังคมไทยตื่นตัวต่อภัยเจ็บที่สามารถคร่าชีวิตภายในไม่กี่วัน

จรรยา สุวรรณบำรุง และคณะ (2558) ศึกษาวิจัย รูปแบบการแก้ปัญหาโรคไข้เลือดออกอย่างยั่งยืนในพื้นที่เสี่ยงต่ำและเสี่ยงสูงของจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ความยั่งยืนในการแก้ปัญหาโรคไข้เลือดออกควรมุ่งเน้นการตื่นตัวของพื้นที่ต่อปัญหาของโรคไข้เลือดและการมีกิจกรรมที่ต่อเนื่องเป็นระบบ และการกระจายทุนความรู้เป็นทุนทางสังคมแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหา นั่นคือ การสร้างเครื่องมือสื่อสารเพื่อคนในท้องถิ่น/ชุมชน จากผลการวิจัยนี้ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงการต่อยอดองค์ความรู้โดยนำงานวิจัยของ จรรยา สุวรรณบำรุง และคณะ (2558) ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์โดยการจัดทำเนื้อหาสำหรับการผลิตสื่อเพื่อเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาโรคไข้เลือดออกในระดับท้องถิ่น/ชุมชน ทั้งนี้ ก่อนเข้าสู่กระบวนการสร้างเครื่องมือสื่อสารจำเป็นต้องศึกษาการใช้สื่อของประชาชนเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างสรรค์เนื้อหาการสื่อสารให้เหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาความคาดหวังและความต้องการเนื้อหาสุขภาพของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราช

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพเป็นหลัก ซึ่งการประสาน “การสื่อสาร” กับ “สุขภาพ” ใน “การสื่อสารสุขภาพ” เป็นกระบวนการต้นใหม่ของการสื่อสารมีพัฒนาการมาจากมิติด้านการสื่อสารเกี่ยวกับสุขศึกษา (health education) และการส่งเสริมสุขภาพ (health promotion) โดยคำว่า “สุขภาพ” เป็นคำที่มีผู้ให้นิยามความหมายเอาไว้อย่างหลากหลาย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (ราชบัณฑิตยสภา, 2546) ให้ความหมายสุขภาพ หมายถึง ความสุข ภาวะที่ปราศจากโรค ความสบาย

เทพิน พัทธานรักษ์ (2546) แบ่งกลุ่มความหมายของสุขภาพได้ออกเป็น 5 ชุด ตามเงื่อนไขและจุดยืนของผู้ให้คำนิยาม 1) ภาวะที่ปราศจากโรคหรือการเจ็บไข้ได้ป่วย (Health is absence of illness การไม่มีความเจ็บป่วย) สอดคล้องกับคำนิยามสุขภาพที่คนไทยคุ้นเคยคือ “อโรคยา ปรมาลาภา-ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ” 2) ความแข็งแรง (healthy) มองออกเป็น 2 ความหมาย โดยความหมายแรกคือความแข็งแรง สมบูรณ์ของร่างกายในเชิงโครงสร้าง และในอีกความหมายคือความแข็งแรงของร่างกายในการต่อสู้กับอาการเจ็บไข้ได้ป่วย 3) ความสามารถของบุคคลในการกระทำได้ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ 4) การมีดุลยภาพ (equilibrium) ระหว่างกาย-จิต-สังคม-สิ่งแวดล้อม และ 5) การมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี กล่าวคือ สุขภาพอนามัยของปัจเจกและสังคมต่างส่งผลกระทบต่อถึงกันและกันอย่างแยกไม่ออก

ในอดีต (ก่อนปี 2526) การสื่อสารเรื่องสุขภาพมีลักษณะการสื่อสารทางเดียว (one way communication) หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ส่งข่าวสารผ่านช่องทางการสื่อสารทั้งสื่อมวลชน สื่อท้องถิ่น และสื่อบุคคล โดยประชาชนผู้รับสารเป็นฝ่ายตั้งรับ (passive audience) กลยุทธ์การสื่อสาร คือ การป้องกันปัญหามากกว่าการแก้ไขพฤติกรรมของตัวบุคคลที่จะไม่ทำให้ปัญหาสุขภาพเกิดขึ้น ส่วนองค์ประกอบของการสื่อสารที่ได้รับความสนใจมากที่สุด คือ สื่อ ภายใต้ทัศนคติที่ว่าสื่อมีบทบาทสร้างผลกระทบหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งต่อผู้รับสาร ในขณะที่องค์ประกอบด้านเนื้อหาของสาร (message) ไม่ค่อยได้รับความสนใจ (หนึ่งฤทัย ขอบผลกลาง, 2552) ซึ่งปัจจุบันสังคมไทยขานรับนิยามสุขภาพขององค์การอนามัยโลก (WHO) ที่กำหนดนิยามสุขภาพ คือ ภาวะแห่งความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ด้วยดี นอกจากนี้ การสื่อสารสุขภาพมีบทบาทหน้าที่ในการช่วยงานด้านสุขภาพหลากหลายด้าน ได้แก่ 1) การให้ความรู้ด้านสุขภาพ 2) การเสนอนวัตกรรมสุขภาพทั้งทางกาย ใจ สังคม จิตวิญญาณ (ปัญญา) 3) การสร้างความเข้าใจร่วมกันด้านสุขภาพ 4) การชักจูงใจในระดับปัจเจก กลุ่ม ชุมชนและนโยบาย และ 5) การสร้างภาพลักษณ์ให้กับองค์กร

การที่ประชาชนเล็งเห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพตนเองมากขึ้นเป็นกระบวนการที่บุคคลและครอบครัวเริ่มที่จะรับผิดชอบในการดูแลสุขภาพของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะปัญหาสุขภาพ การเจ็บไข้ได้ป่วย โรคภัยไข้เจ็บถือเป็นเรื่องสำคัญ ขณะเดียวกันสื่อด้านต่างๆ ก็ได้หันมาให้ความสำคัญกับการให้ความรู้หรือเน้นย้ำความรู้ทางด้านสุขภาพมากขึ้นเช่นเดียวกัน สังเกตได้จากปริมาณข่าวสารรายการโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือเล่ม/พ็อกเก็ตบุ๊คที่มีปริมาณมากขึ้น ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพของคนในชาติ ดังนั้น การใช้สื่อเพื่อการสื่อสารประเด็นสุขภาพต่างๆ จึงเป็นกลไกหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือช่วยสร้างกระบวนการต่างๆ นำไปสู่การสร้างสุขภาพที่ดีโดยทั่วไป ข้อมูลข่าวสารในสื่อเป็นปัจจัยสำคัญของการได้รับโอกาสในด้าน

สุขภาพอนามัย ซึ่งถ้าประชาชนได้รับความรู้ความเข้าใจในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันและรักษาโรคก็จะเพิ่มศักยภาพในการดูแลสุขภาพของบุคคลนั้น (นารากร สมบัติสวัสดิ์, 2546)

McQuail, Blumler and Brown (1972 อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2556) อธิบายว่าพฤติกรรมการใช้สื่อมาจากเกิดความต้องการและแรงจูงใจ โดยแรงจูงใจในการเปิดรับสื่อ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม

- 1) เพื่อหลีกเลี่ยงจากกิจกรรมประจำวัน จากปัญหา หรือผ่อนคลายอารมณ์
- 2) เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับคนอื่น เช่น การนำเอาข้อมูลข่าวสารไปพูดคุยกับเพื่อน
- 3) เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของตนเอง เช่น การตอกย้ำค่านิยมที่ยึดถืออยู่ เพื่อทำความเข้าใจตนเอง
- 4) เพื่อสำรวจข้อมูล หรือแสวงหาข่าวสารที่จะมีผลกระทบต่อตนเองหรือนำมาใช้ประโยชน์เพื่อ

การใดการหนึ่ง

ส่วน Katz, Gurevitch and Haas (1973, อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2556) ได้สำรวจความต้องการในการใช้สื่อและจัดหมวดหมู่ออกเป็น 5 หมวด ดังนี้

1. ความต้องการเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ (cognitive needs)
2. ความต้องการเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้ (affective needs)
3. ความต้องการเกี่ยวกับตนเอง (personal integrative needs)
4. ความต้องการทางสังคม (social integrative needs)
5. เพื่อผ่อนคลาย/ลดความตึงเครียด (tension release need)

ปัจจุบันการใช้สื่อมีหลากหลายรูปแบบทั้งสื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ เว็บไซต์ สื่อเฉพาะกิจ สื่อกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสื่อแต่ละรูปแบบมีข้อดีในการเผยแพร่ข้อมูลแตกต่างกัน โดยสื่อที่มีผลระยะยาวต่ออิทธิพลการรับรู้และเจตคติได้ดีก็คือ สื่อสิ่งพิมพ์ เพราะการอ่านจะทำให้ผู้อ่านจดจำได้ง่ายและยาวนาน ซึ่งนิตยสารเป็นสื่อที่ให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการสร้างประโยชน์ด้านสุขภาพให้แก่ประชาชนอย่างมาก คุณลักษณะเด่นของนิตยสารคือสามารถให้รายละเอียดของเนื้อหาได้หลากหลายประเภท มุ่งให้ความรู้เฉพาะด้านได้ดี ง่ายต่อการพกพาไปยังสถานที่ต่างๆ เพราะขนาดกะทัดรัด สามารถสร้างหรือเปลี่ยนความคิดของผู้อ่านได้ง่าย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเชิงสำรวจ (survey research) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนใน 3 อำเภอของจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ อ.เมือง อ.ท่าศาลา และ อ.ลานสกา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด แบ่งพื้นที่ในการเก็บข้อมูลอำเภอละ 2 แห่ง ประกอบด้วย 1) อ.เมือง บริเวณห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลพลาซ่า และห้างสรรพสินค้าโรบินสันโอเชียน 2) อ.ท่าศาลา บริเวณห้างสรรพสินค้าโลตัส และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และ 3) อ.ลานสกา บริเวณโรงเรียนและหน่วยงานด้านสุขภาพ นำเสนอผลการศึกษาโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) ด้วยค่าร้อยละ (percentage) และการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (descriptive analysis)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่า

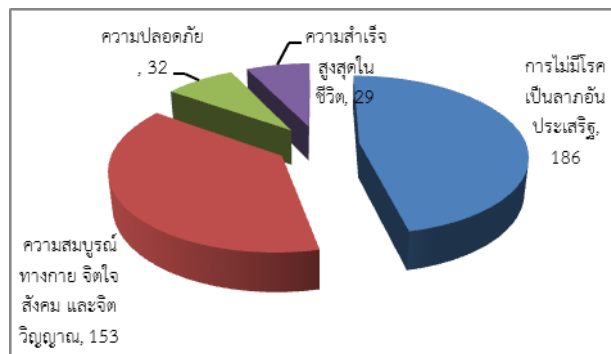
เพศ: กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เพศหญิง จำนวน 282 คน (คิดเป็นร้อยละ 70.5) รองลงมา คือ เพศชาย จำนวน 118 คน (คิดเป็นร้อยละ 29.5)

อายุ: กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุ 41-50 ปี จำนวน 112 คน (คิดเป็นร้อยละ 28.1) รองลงมา คือ อายุ 20-30 ปี จำนวน 91 คน (คิดเป็นร้อยละ 22.7) อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 68 คน (คิดเป็นร้อยละ 17) อายุ 51-60 ปี จำนวน 61 คน (คิดเป็นร้อยละ 15.3) อายุ 31-40 ปี จำนวน 57 คน (คิดเป็นร้อยละ 14.3) และอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 11 คน (คิดเป็นร้อยละ 6.8) ตามลำดับ

ประสบการณ์การป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก: กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยป่วยเป็นไข้เลือดออก จำนวน 235 คน (คิดเป็นร้อยละ 58.8) และเคยป่วยหรือมีคนในครอบครัวเคยป่วยเป็นไข้เลือดออก จำนวน 165 คน (คิดเป็นร้อยละ 41.3)

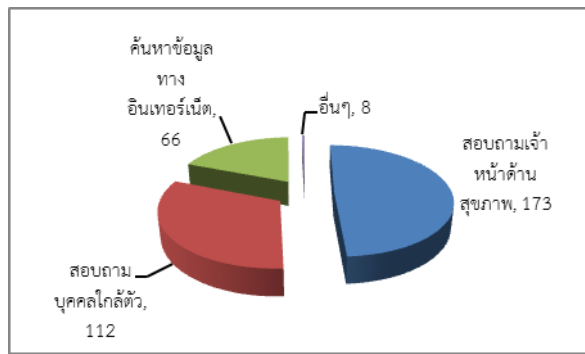
ผลการสำรวจความต้องการเนื้อหาสุขภาพของประชาชนในจังหวัด นครศรีธรรมราช พบว่า

1) แนวคิดการสื่อสารสุขภาพที่เหมาะสมกับคนในชุมชน/ท้องถิ่นมากที่สุด คือ การไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ จำนวน 186 คน (คิดเป็นร้อยละ 46.5) รองลงมาคือ ความสมบูรณ์ทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ จำนวน 153 คน (คิดเป็นร้อยละ 38.3) ความปลอดภัย จำนวน 32 คน (คิดเป็นร้อยละ 8.0) และความสำเร็จสูงสุดในชีวิต (ตั้งแต่สุขภาพดี เจ็บป่วย และตาย) จำนวน 29 คน (คิดเป็นร้อยละ 7.3) ตามลำดับ ดังภาพประกอบที่ 2

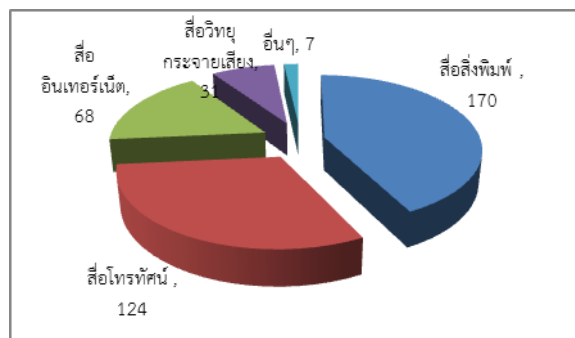
ภาพประกอบที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพ

2) ช่องทางการเข้าถึงข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและความเจ็บป่วยที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้มากที่สุด คือ สอบถามเจ้าหน้าที่ด้านสุขภาพ จำนวน 173 คน (คิดเป็นร้อยละ 43.3) รองลงมา คือ สอบถามบุคคลใกล้ชิด เช่น ญาติพี่น้อง เพื่อน คนรู้จัก จำนวน 112 คน (คิดเป็นร้อยละ 28.0) ค้นหาข้อมูลด้วยตนเองทางอินเทอร์เน็ต จำนวน 66 คน (คิดเป็นร้อยละ 16.5) และอื่นๆ จำนวน 8 คน (คิดเป็นร้อยละ 2.0) ตามลำดับ ดังภาพประกอบที่ 3

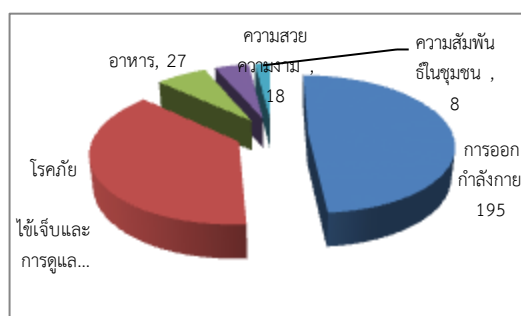
ภาพประกอบที่ 3 ช่องทางการเข้าถึงข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ

3) สื่อด้านสุขภาพที่เหมาะสมและสามารถใช้ประโยชน์กับคนในชุมชนได้มากที่สุด คือ สื่อสิ่งพิมพ์ จำนวน 170 คน (คิดเป็นร้อยละ 42.6) รองลงมา คือ สื่อโทรทัศน์ จำนวน 124 คน (คิดเป็นร้อยละ 31.0) สื่ออินเทอร์เน็ต จำนวน 68 คน (คิดเป็นร้อยละ 17.0) สื่อวิทยุกระจายเสียง จำนวน 31 คน (คิดเป็นร้อยละ 7.8) และสื่ออื่นๆ จำนวน 7 คน (คิดเป็นร้อยละ 1.8) ตามลำดับ ดังภาพประกอบที่ 4

ภาพประกอบที่ 4 สื่อด้านสุขภาพที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์กับตนเอง/ชุมชน

4) ลักษณะข้อมูลข่าวสารสุขภาพที่กลุ่มตัวอย่างสนใจมากที่สุด คือ การออกกำลังกาย จำนวน 195 คน (คิดเป็นร้อยละ 48.8) รองลงมา คือ โรคภัยไข้เจ็บและการดูแลตนเอง จำนวน 152 คน (คิดเป็นร้อยละ 38.0) อาหาร จำนวน 27 คน (คิดเป็นร้อยละ 6.8) ความสวย ความงาม จำนวน 18 คน (คิดเป็นร้อยละ 4.5) และความสัมพันธ์ในชุมชน จำนวน 8 คน (คิดเป็นร้อยละ 2.1) ตามลำดับ ดังภาพประกอบที่ 5

ภาพประกอบที่ 5 ลักษณะข้อมูลข่าวสารสุขภาพที่ต้องการ

สำหรับผลการสำรวจความคาดหวังของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีต่อนิตยสารสุขภาพ พบว่า

ตารางที่ 1 ระดับความคาดหวังที่มีต่อนิตยสารสุขภาพสำหรับคนในชุมชน/ท้องถิ่น

ความคิดเห็น	ระดับความคาดหวัง				Mean	ระดับ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. ท่านมีความต้องการเปิดรับข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพที่เน้นข้อมูลในท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช	122	253	25	0	3.24	มากที่สุด
	(30.5)	(63.3)	(6.3)	(0)		
2. ท่านมีความคาดหวังให้ จ.นครศรีฯ มีการเผยแพร่ข้อมูลสุขภาพผ่านนิตยสารสุขภาพ	129	240	31	0	3.25	มากที่สุด
	(7.8)	(60)	(32.3)	(0)		
3. คนในท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมกับนิตยสารในการสื่อสารเรื่องสุขภาพ เช่น การแบ่งปันประสบการณ์ การร่วมเป็นนักเขียน	127	231	42	0	3.21	มากที่สุด
	(31.8)	(57.8)	(10.5)	(0)		
4. นิตยสารสุขภาพควรเน้นนำเสนอข้อมูลความรู้ที่อ่านง่าย เข้าใจง่าย	190	178	31	1	3.39	มากที่สุด
	(47.5)	(44.5)	(7.8)	(3)		
5. ผู้เขียนคอลัมน์ต่างๆ ในนิตยสารควรเป็นแพทย์/ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการเป็นหลัก โดยนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจให้ความรู้	123	219	56	2	3.16	มากที่สุด
	(30.8)	(54.8)	(14.0)	(5)		
6. ผู้เขียนคอลัมน์ต่างๆ ในนิตยสารควรเป็นนักเขียนเป็นหลัก เพราะแปลงข้อมูลที่เข้าใจยากให้อ่านให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยอาศัยรูปแบบงานเขียนที่อ่านง่าย น่าอ่าน และเหมาะสมกับกลุ่มผู้อ่าน	101	246	47	6	3.11	มากที่สุด
	(25.3)	(61.5)	(11.8)	(1.5)		
7. นิตยสารสุขภาพเกี่ยวกับ โรคไข้เลือดออก ควรเน้นข้อมูลที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความกลัว เพื่อจะป้องกันการเกิดโรคร้ายไข้เจ็บได้ดี	159	182	40	19	3.20	มากที่สุด
	(39.8)	(45.5)	(10.0)	(4.8)		
8. นิตยสารสุขภาพเกี่ยวกับ โรคไข้เลือดออก ควรเน้นข้อมูลที่ทำให้ผู้อ่านผ่อนคลาย เข้าใจง่าย และอยากปฏิบัติตาม เป็นแนวทางไม่ให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บโดยไม่รู้ตัว	200	190	7	3	3.47	มากที่สุด
	(50.0)	(47.5)	(1.8)	(0.8)		
รวม					3.25	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคาดหวังว่านิตยสารสุขภาพเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกควรเน้นข้อมูลที่ทำให้ผู้อ่านผ่อนคลาย เข้าใจง่าย และอยากปฏิบัติตาม เป็นแนวทางไม่ให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บโดยไม่รู้ตัว ด้วยระดับความคาดหวังมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.47) รองลงมา คือ นิตยสาร

สุขภาพควรเน้นนำเสนอข้อมูล ความรู้ที่อ่านง่าย เข้าใจง่าย ด้วยระดับความคาดหวังมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.39) มีความคาดหวังให้ จ.นครศรีธรรมราช มีการเผยแพร่ข้อมูลสุขภาพผ่านนิตยสารสุขภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.25) และมีความต้องการเปิดรับข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพที่เน้นข้อมูลในท้องถิ่นจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยระดับความคาดหวังมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.24) ตามลำดับ ทั้งนี้ โดยภาพรวมความคาดหวังที่มีต่อนิตยสารสุขภาพเกี่ยวกับ “โรคไข้เลือดออก” อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 3.25)

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาความคาดหวังและความต้องการเนื้อหาสุขภาพของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช แสดงให้เห็นว่า คนในจังหวัดนครศรีธรรมราชให้ความสำคัญกับมิติสุขภาพในแง่ภาวะที่ปราศจากโรค ขณะที่ลักษณะข้อมูลข่าวสารสุขภาพที่คนในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีความสนใจมากที่สุดคือ เรื่องการออกกำลังกาย รองลงมา คือ เรื่องโรคภัยไข้เจ็บและการดูแลตนเอง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับนิยามสุขภาพดีในความหมายชุดที่ 2 คือ ความแข็งแรง (healthy) โดยมองออกเป็น 2 ความหมาย ความหมายแรก คือ ความแข็งแรงสมบูรณ์ของร่างกายในเชิงโครงสร้าง และในอีกความหมายคือ ความแข็งแรงของร่างกายในการต่อสู้กับอาการเจ็บไข้ได้ป่วย

ช่องทางการเข้าถึงข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและความเจ็บป่วยที่ประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชเลือกใช้มากที่สุด คือ สื่อบุคคล โดยเฉพาะบุคลากรในงานสุขภาพและบุคคลใกล้ชิด เช่น พ่อแม่ ญาติ พี่น้อง ตามลำดับ โดยสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางเลือกในการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพกรณีที่ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ผลวิจัยข้อนี้แสดงให้เห็นว่าสื่อบุคคลเป็นสื่อที่มีอิทธิพลมากที่สุดสำหรับผู้เจ็บป่วยหรือมีคนที่ใกล้ชิดเป็นผู้ป่วย ขณะที่สื่อด้านสุขภาพที่เหมาะสมและสามารถใช้ประโยชน์กับตนเองได้มากที่สุดคือ สื่อสิ่งพิมพ์

จากผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นแนวทางการเลือกและออกแบบเครื่องมือทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับพื้นที่นครศรีธรรมราช นั่นคือ สื่อสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะสื่อ นิตยสาร เพราะเป็นสื่อที่มีผลระยะยาวต่ออิทธิพลการรับรู้และเจตคติได้ดี ซึ่งการอ่านจะทำให้ผู้อ่านจดจำได้ง่ายและยาวนาน สามารถให้รายละเอียดของเนื้อหาได้หลากหลายประเภท อีกทั้งสามารถสร้างหรือเปลี่ยนความความของผู้อ่านได้ง่าย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จารุณี พิศรพิมานสกุล (2542) พบว่า กระแสการตื่นตัวในเรื่องสุขภาพเป็นองค์ประกอบสำคัญขององค์ประกอบหนึ่งที่มีส่วนผลักดันให้คนหันมาสนใจนิตยสารสุขภาพ และงานวิจัยของ Dutta-Bergmen (2004) พบว่า คนที่มีจิตสำนึกในเรื่องการดูแลสุขภาพมากจะมีพฤติกรรมการรับนิตยสารสุขภาพมากกว่าสื่อประเภทอื่น และอัปสร มีศิลป์ (2545) พบว่า เหตุผลส่วนหนึ่งเกิดจากการที่คนในสังคมเริ่มรู้สึกว่าการแพทย์แผนปัจจุบันไม่สามารถที่จะช่วยแก้ปัญหาเรื่องสุขภาพได้ ทำให้คนพยายามหาทางออกจนเริ่มหันไปสนใจเรื่องของการแพทย์ทางเลือกมากขึ้นจนเป็นแรงผลักดันอย่างหนึ่งที่ทำให้ นิตยสารได้รับการตอบรับจากคนในสังคมเป็นจำนวนมาก และสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะได้

นอกจากนี้ ผลการวิจัยระดับความคาดหวังที่มีต่อนิตยสารสุขภาพสำหรับประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช (ตารางที่ 1) สะท้อนให้เห็นว่า ผู้อ่านมีความคุ้นเคยกับการอ่านนิตยสารสุขภาพที่วางขายตามท้องตลาด เช่น ชีวจิต ไกล่หมอ หมอชาวบ้าน เหล่านี้เป็นนิตยสารที่มีหลักการทางานทางความคิดเดียวกัน คือ เผยแพร่เนื้อหาความรู้สุขภาพที่ต้องมีการยืนยันหรือหลักฐานอ้างอิงทางวิทยาศาสตร์ เนื่องจากผู้จัดทำนิตยสารทั้ง 3 เล่มต่างเป็นผู้ที่อยู่ในแวดวงวิชาชีพแพทย์ทั้งสิ้น (จารุณี พิศรพิมานสกุล, 2542) กรณีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า หากผู้ผลิตหรือคอลัมนิสต์ที่ไม่ได้อยู่ในแวดวงวิชาชีพแพทย์

แนวทางการสร้างความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของข้อมูลสุขภาพ คือ การมีหลักฐานอ้างอิงทางวิทยาศาสตร์ที่ชัดเจน ขณะเดียวกันควรจัดการกับข้อมูลที่เข้าใจยากให้สามารถอ่านง่าย และเข้าใจได้ง่าย โดยอาศัยรูปแบบงานเขียนที่สร้างสรรค์ เช่น การ์ตูน เกร็ดความรู้

อย่างไรก็ตาม แนวคิดการสื่อสารในประเด็นสุขภาพในปัจจุบันเปลี่ยนบทบาทของผู้รับสารจากผู้เลือกตั้งรับมาเป็นผู้เลือกที่จะเปิดรับสารเพื่อประโยชน์ต่อสุขภาพของตนเอง (อัญชนี วิชยาภย์ บุนนาค, 2540 อ้างถึงใน หนึ่งฤทัย ขอผลกลาง, 2552) จากผลการวิจัย (ตารางที่ 1) สะท้อนให้เห็นว่าการที่จะออกแบบนิตยสารสำหรับประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่ควรเน้นข้อมูลที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความกลัว แต่ควรเน้นข้อมูลที่ผู้อ่านผ่อนคลาย เข้าใจง่าย และอยากปฏิบัติตาม เป็นแนวทางไม่ให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บโดยไม่รู้ตัว

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พฤติกรรมการใช้สื่อของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชมาจากความต้องการและแรงจูงใจในการเปิดรับสื่อเพื่อสำรวจข้อมูลหรือแสวงหาข่าวสารที่จะมีผลกระทบต่อตนเองหรือนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการใดการหนึ่ง (McQuial, Blumler and Brown, 1972, อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2556) และสอดคล้องกับความต้องการในการในสื่อของ Katz, Gurevitch and Hass (1973, อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2556) ด้านความต้องการเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ (cognitive needs) อย่างไรก็ตาม แนวทางในการสร้างเครื่องมือสื่อสารเกี่ยวกับ “โรคไข้เลือดออก” เพื่อชุมชน/ท้องถิ่น ควรใช้กลยุทธ์การสื่อสารแบบถือเอาผู้รับสารเป็นตัวตั้ง (receiver centered)

คำขอบคุณ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ การสื่อสารสุขภาพในท้องถิ่นเกี่ยวกับ “โรคไข้เลือดออก” ผ่านสื่อ นิตยสาร ได้รับทุนสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปี พ.ศ. 2559

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2556). *สื่อสาร อาหาร สุขภาพ*. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- จรรยา สุวรรณบำรุง. (2557). *การแก้ไขปัญหาโรคไข้เลือดออกอย่างยั่งยืน: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก*. นครศรีธรรมราช: ก.ผลการพิมพ์.
- จรรยา สุวรรณบำรุง และคณะ. (2558). *รูปแบบการแก้ไขปัญหาโรคไข้เลือดออกอย่างยั่งยืนในพื้นที่เสี่ยงต่ำและเสี่ยงสูงของจังหวัดนครศรีธรรมราช*. รายงานวิจัย. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- จารุณี พัชรพิมานสกุล. (2542). *การศึกษาเครือข่ายการสื่อสารของกลุ่มชีวิต*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย ภาควิชาประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ซินเทีย กอร์นีย์. (2559). “วิทยาศาสตร์กำจัดยุงร้าย”, *National Geographic*. 16(181). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์.
- เทพิน พัชรานุกัษ์. (2546). “การคุกคามสุขภาพคือการคุกคามชีวิต”, *วารสารสังคมศาสตร์*. 61(1). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2558). “ประยุทธ์นำ ครม.แถลงนโยบาย 11 ด้าน เน้นยุทธศาสตร์ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนาของในหลวง”, *หน้าแรกการเมือง*. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?NewsID=9570000104782>.

- นารากร สมบัติสวัสดิ์. (2546). *พฤติกรรมการอ่าน ความต้องการเนื้อหา รูปแบบการนำไปใช้ประโยชน์ จากนิตยสารแนวสุขภาพของพนักงานการสื่อสารแห่งประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ราชบัณฑิตยสภา. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คพับลิเคชัน.
- สำนักกระบวนวิชา กรมควบคุม กระทรวงสาธารณสุข. (2559). “สถานการณ์โรคไข้เลือดออก ไข้เลือดออกช็อก และไข้แดงกึ่ง ประเทศไทย พ.ศ.2559”, *สถานการณ์โรค/ข่าวกรอง: Dengue hemorrhagic fever*. สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2560. เข้าถึงได้จาก http://203.157.15.110/boe/diseases.php?ds_key=c2l0&dsid=Ng==&ds=RGVuZ3VlIGhlbW9ycmhhZ2ljIGZldmVy
- หนึ่งฤทัย ขอมผลกลาง. (2552). *ความสำคัญของการศึกษากระบวนการทัศนทัศน์ด้านการสื่อสารสุขภาพไทย*. วารสารนิเทศศาสตร์. 27(2).
- อัปสร มีศิลป์. (2545). *อิทธิพลของลักษณะทางประชากรและลักษณะทางผลิตภัณฑ์ต่อแรงจูงใจและพฤติกรรมการอ่านนิตยสาร ชีวจิต ของกลุ่มคนทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร*. BU Academic Review. 7(1). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- Dutta-Bergman, M. (2004). An alternative approach to social capital: Exploring the linkage between health consciousness and community participation. *Health Communication*, 16, 393-409.